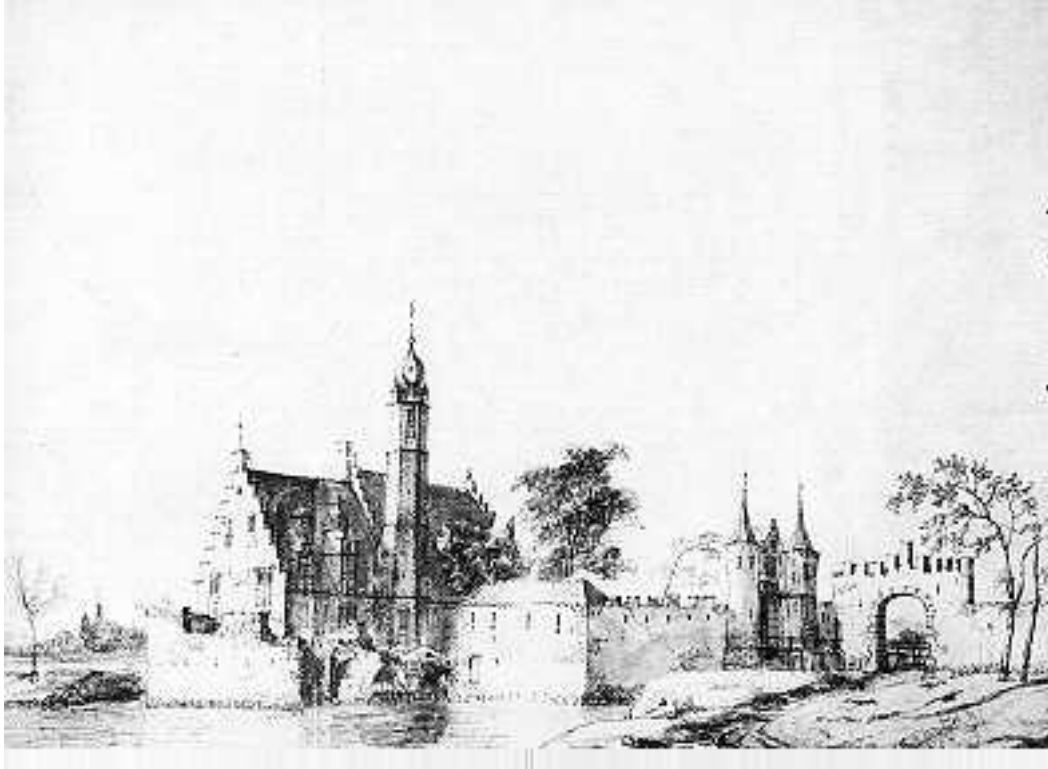

Welkom bij de toren van kasteel Nieuw Herlaar

Wij staan hier bij het enig overgebleven deel van het kasteel Nieuw Herlaar uit de 15^e eeuw **de achthoekige uitkijktoren**. De torenklok is in 1943 samen met 9 andere Gestelse klokken door de Duitsers ingevorderd, eind jaren 1990 is er een nieuw luidklokje ingehangen.

De eerste bewoners uit deze **streek van het Dommeldal** gingen bij voorkeur wonen op de hoger gelegen delen langs rivieren en beken , bijvoorbeeld :

1. op de Hoogaard tegenwoordig de Hogert op Gemonde
2. Gestel (wat hoge droge grond betekent), het centrum van het dorp De Plaats of het Dorp genoemd
3. en hier waar Dommel en Essche stroom bij het Vaantje samenkomen lag ook een donk (zandbult in moerassigterrein)

Uit de archeologische vondsten uit de Romeinse tijd hier in **Halder** is bekend dat hier toen al een nederzetting was, in het **Oudheidkundig Museum** op Viataal is dat alles nog mooi te bewonderen.

De **naam Nieuw Herlaar** komt reeds voor in 1381 bij de uitgifte van de gemeijnt Theereheide door de heer van Herlaar Willem van Horn :

“Wij Willem van Huerne, heere van Perweijs, van Duffele ende van Herlaer, doen condit allen luden, dat wy geloofd hebben ende geloven ons en luden van Nijeherlaer, van Thede ende van Gestel tot Maesbrughsen thoe enz. enz. “

Het kasteel Nieuw Herlaer wordt het eerst vermeld in het oudste leenregister van Oud Herlaer onder de naam “**Nyent Herlaer**” in 1418.

De **eerste bewoners** van het kasteel waren de familie van der Aa ofwel het geslacht van Randerode, andere bewoners zijn de familie Proening van Deventer (o.a. bekend van plattegronden van steden), familie Honselaer, van Gerwen, Adama en Endevoets enz. Het kasteel werd ook enige tijd opgesplitst in twee delen, omdat het leen Nieuw Herlaer werd opgedeeld in twee delen.

De **eerste afbeeldingen** van het kasteel stammen uit de tijd van de belegering en verovering van 's-Hertogenbosch (de moerasdraak) in 1629.

De directe omgeving van het kasteel was in de middeleeuwen eigenlijk het **industieerrein van de Heerlijkheid Oud Herlaer**. Er waren hier drie watermolens aan de molenstroom gelegen, waarvan twee met dubbelrad (een koren- en een volmolen) en een met één waterrad de runmolen, dan was er nog de korenwindmolen op het Loo juist buiten Halder op de Theeschestraat en verder was er een brouwerij en er waren twee weefhuisjes.

Het **verval van Nieuw Herlaer** begon in het midden van de zeventiende eeuw toen de katholieke adel in Staats Brabant bijna geheel ten gronde is gegaan. In 1791 heeft Baron van Bonstetten het kasteel laten afbreken op de toren na en heeft toen een nieuw buitenhuis gebouwd.

Rond 1800 werd het kasteel gebruikt als **seminarie** van het bisdom Den Bosch, in 1834 werd het ingericht als **Doofstommeninstituut** en tot 1910 als zodanig gebruikt., hierna werd het gebruikt als **klooster**, en in 1955 observatiekliniek voor **kinderpsychiatrie** en de laatste jaren als **kinderkasteel**.

Nieuw Herlaer, 2 oktober 2005

Jef van Veldhoven